

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศจะก้าวสู่การเป็น “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ที่รวมตัวและมีพลวัตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีสันติภาพและรุ่งเรือง และตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางของโครงสร้างการรวมตัวของภูมิภาคที่มีวิวัฒนาการ โดยมีเป้าหมายในการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลกสูงขึ้น มีเครือข่ายการผลิตของภูมิภาคที่เข้มแข็ง ส่งเสริมให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางการค้าภายในภูมิภาค เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศอื่น ๆ ที่กำลังมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เช่น จีน และอินเดีย เป็นต้น สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชากรอาเซียนดีขึ้น กฎระเบียบและธรรมาภิบาลดีขึ้น และขจัดความแตกต่างระหว่างกันทางสังคมและวัฒนธรรมในอาเซียน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ ๆ ระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย หรืออาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลักซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community – APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community - ASCC) โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน คือ ประเทศสมาชิกจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนของประเทศสมาชิกมีความอยู่ดีกินดี และมีฐานะทางสังคมที่ทัดเทียมกัน โดยกำหนดให้สาขาการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตอบสนองการสร้างประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก

ความสำคัญของการศึกษาในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนในปฏิญญาชะอำ - หัวหิน ว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2009 - 2015 ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน และกำหนดให้สาขาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการตอบสนองการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายในปี พ.ศ. 2558 โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำอาเซียนบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียนที่กำหนดให้อาเซียน

มีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก มีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการเป็นหุ้นส่วนในสิ่งแวดล้อมของ ประชาธิปไตยและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน การพัฒนาที่มีพลวัต และการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดและ ในสังคมที่เอื้ออาทรที่ระลึกลึกลับถึงสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงความสำคัญของมรดก ทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันและเชื่อมโยงในอัตลักษณ์ของภูมิภาค ซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ ประชาชนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม นวัตกรรม การส่งเสริมการป้องกันคุณภาพการทำงานและประกอบกร รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้ประเด็นสำคัญได้แก่ ความร่วมมือทางด้านวิชาการและ การพัฒนาซึ่งจะช่วยสนับสนุนกระบวนการรวมตัวของอาเซียน การเสริมสร้างขีดความสามารถและการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เพื่อลดช่องว่างการพัฒนา

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลไทยได้ร่วมมือกับอาเซียนในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งและ ความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาคทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับกฎบัตรอาเซียน และนโยบายของรัฐบาลไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศ สมาชิกอาเซียน โดยใช้การศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการ เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน มีการจัดการและการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง มีการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเพื่อสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 โดย การให้ความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลแก่ประชาชน รวมทั้งดำเนินการบูรณาการแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) และแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของหน่วยงานภาครัฐในแต่ละ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีอาเซียนและเวทีโลก

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเน้นการกระชับ ความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้ กรอบความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน และการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับ คุณภาพทางการศึกษา การใช้โครงสร้างพื้นฐานอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมทั้ง การบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 โดยกำหนดเป็น นโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 5 ประการ (พ.ศ. 2553 - 2554) เพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือ ด้านการศึกษาในอาเซียน ให้บรรลุตามเป้าหมายในปี พ.ศ. 2558 ดังนี้

1) การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนัก และเตรียม ความพร้อมของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชน

2) การพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา นักเรียน และประชาชนให้มีทักษะ เพื่อเตรียม ความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน

3) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษาและครูในอาเซียน และยอมรับในคุณสมบัติร่วมกัน ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาค

4) การเตรียมความพร้อม เพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน

5) การพัฒนาเยาวชน เพื่อเป็นทรัพยากรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2. ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2555 - 2558) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน / ประชาคมโลก

- ส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา การวิจัยและพัฒนา และการฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาค

- ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศต่าง ๆ และองค์กรระหว่างประเทศ

- แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

- กำหนดมาตรการเชิงรับและรุกเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและบริการด้านการศึกษา

- ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาสากลเป็นภาษาที่สอง ตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ภาษาที่สาม

- ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรนานาชาติ หรือหลักสูตรสมทบร่วมกับสถาบันต่างประเทศ

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศ (พ.ศ. 2556 – 2561) โดยกำหนดเป็นโครงการ Flagship ของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 10 โครงการ พร้อมเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญของโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศ ซึ่งมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน จำนวน 2 โครงการ ได้แก่

โครงการ Flagship ที่ 1 โครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และทักษะเฉพาะทางด้านอาชีพที่จำเป็นต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผ่านการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการศึกษา รวมถึงการยกระดับและพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้เกิดขึ้นกับทุกคนตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

โครงการ Flagship ที่ 8 โครงการพัฒนาเมืองการศึกษานานาชาติ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเมือง (จังหวัด) ที่มีศักยภาพให้พร้อมรองรับการเป็นเมืองการศึกษานานาชาติ โดยพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกยกระดับมาตรฐานหลักสูตรการศึกษานานาชาติของไทย เตรียมความพร้อมบุคลากรในสถานศึกษาให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงสนับสนุนการเข้ามาเปิดวิทยาเขตประจำภูมิภาคในประเทศไทย

และกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขับเคลื่อนการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยกำหนดจุดเน้นของ สพฐ. ข้อที่ 8 “นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมพหุวัฒนธรรม (ASEAN Community)” เพื่อเตรียมเยาวชนไทยให้มีความพร้อมในการเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมอาเซียน มีสมรรถนะสำคัญในการดำเนินชีวิตในประชาคมอาเซียน สามารถติดต่อสื่อสารและอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน และเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของพลเมืองไทย และตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและตลาดโลก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของประชาคมอาเซียนและสังคมโลก

หน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN โครงการ Education Hub โครงการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่งมีความพร้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน การเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในการดำเนินชีวิต การศึกษาต่อ และเห็นแนวทางการประกอบอาชีพในประชาคมอาเซียนซึ่งเป็นสังคมที่มีทั้งความเหมือนและความหลากหลายในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา พหุวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ฯลฯ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองอาเซียน และทัศนคติที่เป็นสากล รวมทั้งการปรับตัวเข้ากับเศรษฐกิจและสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจในความเป็นไทยและสมาชิกอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้ดำเนินการนำ ASEAN Curriculum Sourcebook มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในประเทศไทย โดยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. เผยแพร่ ASEAN Curriculum Sourcebook (ฉบับภาษาอังกฤษ) ในเว็บไซต์ของโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN (www.spiritofasean.com)
2. แปลเอกสาร ASEAN Curriculum Sourcebook เป็นภาษาไทย
3. ประชุมปฏิบัติการพัฒนาแนวทางการนำ ASEAN Curriculum Sourcebook สู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ASEAN Curriculum Sourcebook วางแผนและยกยกร่างกรอบแนวทางการนำ ASEAN Curriculum Sourcebook สู่การปฏิบัติ วิเคราะห์ ASEAN Curriculum Sourcebook กับ

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ออกแบบการจัดการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้อง ASEAN Curriculum Sourcebook

4. จัดทำเอกสารแนวทางการนำ ASEAN Curriculum Sourcebook สู่อำนาจปฏิบัติ สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อผลักดันการดำเนินการด้านการศึกษาให้สอดคล้องต่อการเป็นประชาคมอาเซียน และพัฒนาเยาวชนไทยให้มีสมรรถนะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในประชาคมอาเซียน

สถานศึกษาสามารถนำ ASEAN Curriculum Sourcebook ไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในรายวิชาพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเตรียมเยาวชนให้มีความพร้อมในการใช้ชีวิต มีสมรรถนะที่สำคัญ มีจิตสำนึก ความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองอาเซียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ภายใต้คำขวัญ “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” (One Vision, One Identity, One Community) ตามบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา